

Не можна також було встановити будь-яких певних змін в активності справжньої холінестерази еритроцитів. Так, у трьох хворих її активність після введення атропіну підвищилась, у чотирьох — знизилась і у трьох — не зазнала змін.

Щодо адреналіну були одержані такі самі дані. Кількість сумарного адреналіну збільшилась під впливом лікування у чотирьох хворих, знизилась — у трьох, зовсім не змінилась — у трьох здорових. Збільшення вмісту адреналіну в основному пояснюється появою в крові дегідроадреналіну або підвищенням вмісту хромогенів. Цікаво відзначити, що після лікування у жодного з обслідуваних хворих не був виявлений в крові адреналін.

Порівняння впливу терапії сном і терапії атропіном на вказані складові частини крові показує, що активність справжньої холінестерази еритроцитів (рис. 1) у більшості хворих, яких лікували сном (у 24 з 29 обслідуваних) знизилась, часто досягаючи норми. Отже, терапія сном нормалізує активність цього ферменту, тоді як після лікування атропіном активність холінестерази еритроцитів змінювалась в різних напрямках, приблизно в рівній кількості випадків.

Велика різниця відзначалась також і в характері впливу терапії сном і терапії атропіном на вміст в крові адреналіну і продуктів його обміну. Після лікування сном (рис. 2) приблизно у половини хворих в крові був виявлений вільний адреналін, що спостерігається і у здорових людей, тоді як після лікування атропіном в жодному випадку в крові не був виявлений вільний адреналін.

Щодо активності холінестерази сироватки крові, то ні при жодному із застосованих методів лікування ми не спостерігали виразних змін цього показника. Це, очевидно, пов'язано з тим, що і до лікування у більшості хворих активність цього ферменту не відхилялась від норми.

Висновки

1. В характері впливу терапії сном і терапії атропіном на активність справжньої холінестерази еритроцитів і на вміст адреналіну в крові є значні відмінності. Це пояснюється тим, що механізми лікувальної дії терапії сном і терапії атропіном в принципі різні.

2. Після лікування атропіном в жодному випадку в крові не був виявлений вільний адреналін, тоді як після терапії сном він був виявлений у половини хворих. Терапія сном нормалізує активність справжньої холінестерази еритроцитів, а лікування атропіном такого ефекту не дає.

ЛІТЕРАТУРА

- Беляєв З. В., Клін. мед., XXXVI, № 2, 1958, с. 26.
 Ейдельман Ф. М., Фізiol. журн. АН УРСР, V, № 3, 1959, с. 373.
 Іванов В. М., Клін. мед., № 20, 1928.
 Михельсон М. Я., Успехи соврем. біол., XXV, № 3, 1948, с. 321.
 Романцев У. А., цит. за Ю. І. Сахаровим.
 Сахаров Ю. І., Фармакологія и токсикологія, XXII, № 2, 1959, с. 190.
 Утевский А. М., Бутом М. Л., Біохімія, XII, 5, 1947, с. 383.
 Черноруцкий М. В., Проблемы кортико-висцеральної регуляции, М.—Л., 1952, с. 13.
 Shaw F. H., Bioch. J., 32, I, 119, 1939.

Надійшла до редакції
19.VII 1961 р.

Секреторна діяльність під'язикової слінної залози собаки

М. Г. Мартиненко

Кафедра зоології Уманського педагогічного інституту

Завданням нашого дослідження було вивчити склад і властивості слінни під'язикової залози собаки в хронічному експерименті, а також з'ясувати участь симпатичної іннервaciї в секреторній діяльності цієї залози. Для порівняння ми вивчали також діяльність змішаних і підщелепової залоз.

Досліди провадилися на чотирьох собаках, яким спочатку виводили назовні спільну протоку змішаних (під'язикової і підщелепової) залоз і досліджували їх секреторну діяльність. Потім у двох собак вилучають підщелепову залозу, залишаючи під'язикову, склад і властивості секрету якої вивчали. Після дослідження діяльності під'язикової залози в умовах нормальної іннервaciї ми видавали верхній шийний

симпатичний вузол, щоб зупинити залозу. У двох інших собачих залозах з хронічною фістуллю з лекторного збудженням HCl 12,08-н. розчин Na₂CO₃ 30 сек. З під'язикової залози показник рефракторності в ній калію, кальцію, хлору.

В порівнянні із змінами, що відбуваються в десятки разів в залозі Шарика на нейтиві 0,07 мл/хв. Всі застосовані під'язикової залози, які містили 0,012 мл/хв слінни (табл. 1).

Швидкість секреції, виділення

Показник

Швидкість

HCl 0,15-н.	...
Na ₂ CO ₃ 2,08-н.	...
Хліб	...
Молоко	...

HCl 0,15-н.	...
Na ₂ CO ₃ 2,08-н.	...
Хліб	...
Молоко	...

HCl 0,15-н.	...
Na ₂ CO ₃ 2,08-н.	...
Хліб	...
Молоко	...

Під'язикова залоза у під'язиковій залозі на істинні, що відрізняються від залози під'язикової залози. Це видно з того, що вміст сухого залишку

Вміст калію в слінні під'язикової залози коливається від 12,7 до 54 мг% калію і від 8,6 до 10,6 мг% калію. Вміст кальцію в слінні під'язикової залози коливається від 0,012 до 0,015 мг% кальцію.

Концентрація хлоридів в слінні під'язикової залози менша, ніж в слінні під'язикової залози. Вміст кальцію в слінні під'язикової залози залежить від концентрації хлоридів в слінні під'язикової залози. Вміст кальцію в слінні під'язикової залози залежить від концентрації хлоридів в слінні під'язикової залози.

За секретією гідрокарбонатів залоз, тому що їх кількість залежить від концентрації хлоридів в слінні під'язикової залози.

Наши досліди показують, що в більшій мірі порушує злагоду

симпатичний вузол, щоб виключити вплив симпатичної іннервації на під'язикову залозу. У двох інших собак ми перерізали вивідну протоку під'язикової залози, після чого з хронічної фістули вилучали секрет підщелепової залози. Для безумовнорефлекторного збудження слизовиділення застосовували хліб, молоко, 0,15-н. розчин HCl 12,08-н. розчин Na_2CO_3 . Ці розчини ми вливали в рот собаки по 5 мл через кожні 30 сек. З під'язикової залози слизу збиралося протягом 5 хв. Ми визначали швидкість секреції, показник рефракції, в'язкість і сухий залишок слизу, а також концентрацію в ній калію, кальцію, хлоридів і гідрокарбонатів.

В порівнянні із змішаними і підщелеповою залозами під'язикова залоза собаки виділяє в десятки разів менше секрету. Швидкість слизовиділення під'язиковою залозою Шарика на неістинні подразники становила 0,23—0,29 мл/хв, Малиша — 0,06—0,07 мл/хв. Всі застосовані нами істинні речовини дуже слабко збуджують секрецію під'язикової залози, яка на хліб, сухарі і молоко в середньому виділяє 0,05—0,012 мл/хв слизу (табл. 1).

Таблиця 1
Швидкість секреції, показник рефракції, в'язкість і сухий залишок слизу,
виділеної з хронічної фістули собаки Шарика

Показник	Швидкість секреції в мл/хв	Показник рефракції	В'язкість (за швидкістю протікання 0,3 мл слизу через капіляр в сек.)	Сухий залишок в процентах
Змішані залози				
HCl 0,15-н.	3,0	1,3348	1,5	0,9
Na_2CO_3 2,08-н.	3,2	1,3349	1,6	0,9
Хліб	1,8	1,3350	1	1,1
Молоко	1,6	1,3351	3,6	1,2
Під'язикова залоза				
HCl 0,15-н.	0,23	1,3362	109	1,39
Na_2CO_3 2,08-н.	0,29	1,3363	179	1,45
Хліб	0,05	1,3356	11	1,10
Молоко	0,05	1,3359	19	1,20
Під'язикова залоза після десимпатизації				
HCl 0,15-н.	0,23	1,3359	37	1,1
Na_2CO_3 2,08-н.	0,26	1,3359	40	1,3
Хліб	0,05	1,3354	15	1,2
Молоко	0,05	1,3354	17	1,1

Під'язикова залоза у відповідь на неістинні подразники виділяє густішу слизу, ніж на істинні, що відрізняє її від змішаних (Зельгейм, 1904; Ємченко, 1949) і підщелепової залоз. Це видно з результатів визначення в'язкості, показника рефракції та вмісту сухого залишку в слизі (табл. 1).

Вміст калію в слизі під'язикової залози становить 67—80 мг%; кількість кальцію коливається від 12,7 до 14,4 мг%. В слизі змішаних залоз міститься від 39 до 54 мг% калію і від 8,6 до 13,2 мг% кальцію, тобто у під'язикової залозі сконцентровано більше калію і кальцію, ніж у змішаних залозах (табл. 2). Кількість калію і кальцію в секреті під'язикової залози більша, ніж в плазмі крові і, як в слизі змішаних, привушної (Бекстер, 1933; Ємченко, 1949) і орбітальної (Сокур, 1956) залоз, не залежить від швидкості секреції. За концентрацією кальцію підщелепова залоза мало відрізняється від змішаних залоз.

Концентрація хлоридів у слизі під'язикової залози переважно більша, а в слизі підщелепової залози менша, порівняно з слизом змішаних залоз, виділеною на ті самі подразники. Виявлено, що концентрація хлоридів в слизі під'язикової і підщелепової залоз залежить від швидкості секреції (табл. 2). Ця закономірність властива для змішаних, привушної і орбітальної залоз (Бекстер, 1933; Ємченко, 1949; Сокур, 1956).

За секрецією гідрокарбонатів під'язикова залоза відрізняється від інших слизових залоз, тому що їх кількість в слизі зменшується із збільшенням швидкості секреції (табл. 2).

Наші досліди показують, що видалення верхнього шийного симпатичного вузла в більшій мірі порушує злагодженість у секреторній діяльності під'язикової залози,